S&E News
Safety & Environment
สวทช NSTDA
ปีที่ 5 ฉบับที่ 56 เดือนเมษายน 2551

บอกกล่าว เล่าแจ้ง

สวัสดีครับเพื่อนพนักงานทุกท่าน ข่าวสารเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นข่าวดังในช่วงกลางเดือนมีนาคมจนถึงต้นเดือนเมษายนคงไม่พ้นเรื่อง ไข้กระต่าย ซึ่งทำให้มีผู้ป่วยเสียชีวิตรายแรกในประเทศไทยที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยกระทรวงสาธารณสุขเตรียมรายงานองค์การอนามัยโลกเป็นโรคอุบัติใหม่ที่พบในประเทศไทย หลายท่านคงสงสัยว่าไข้กระต่ายคืออะไร? จะอันตรายแค่ไหนหากท่านมีกระต่ายเลี้ยงอยู่ที่บ้าน การป้องกันไม่ให้เกิดโรคดังกล่าวจะทำอย่างไร S&E NEWS ในเดือนนี้ มีคำตอบครับ

ไข้กระต่ายโรคอุบัติใหม่ที่พบในไทย

โรคไข้กระต่าย (Rabbit Fever) เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ฟรานซิเซลล่า ทูลารีนซิส (FrancisellaTularensis) โดยมีการระบาดในสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม รวมทั้งสัตว์ฟันแทะ เช่น กระต่าย หนู กระรอก กวาง มี 2 subspecies คือ 1. Type A พบทั่วไปในอเมริกาเหนือและอาจมีความรุนแรงในคนและสัตว์ 2.Type B อาจเป็นสาเหตุของผู้ป่วยในยุโรปและเอเชีย เมื่อคนนำสัตว์ป่า เช่น กระต่าย กระรอก มาเลี้ยงมากขึ้น ทำให้โรคนี้ติดต่อจากสัตว์มาสู่คน จัดเป็นโรคประจำถิ่นของทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป ที่สำคัญเชื้อชนิดนี้เครือข่ายเฝ้าระวังการก่อการร้ายโลกได้ขึ้นบัญชีเป็นเชื้อโรคที่ผู้ก่อการร้ายทั่วโลกนิยมนำไปผลิตเป็นอาวุธชีวภาพ เนื่องจากเชื้อสามารถติดต่อจากคนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งเมื่อมีอาการก็จะคล้ายกับโรคอื่นๆ ทำให้ผู้ป่วยไม่ระมัดระวังในการรักษาตัว

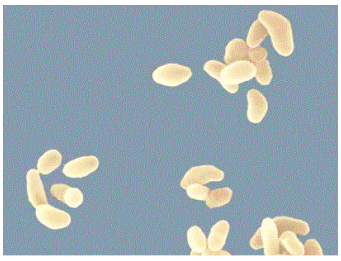

อธิบดีกรมควบคุมโรคกล่าวว่า โรคไข้กระต่ายยังไม่มีการติดต่อจากคนสู่คน แต่จะติดต่อจากสัตว์สู่คน ด้วยการสัมผัสสารคัดหลั่ง, การหายใจ, การกินเนื้อและถูกเห็บ หมัดในตัวสัตว์ที่เป็นโรคกัด ซึ่งเชื้อจะใช้เวลาฟักตัวในคนประมาณ 3–5 วัน จึงจะแสดงอาการ เชื้อชนิดนี้จะอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมอุณหภูมิทั่วไปและในอุณหภูมิติดลบมากๆ ซึ่งมีรายงานการวิจัยระบุว่าเมื่อนำเนื้อกระต่ายที่นิยมบริโภคกันในสหรัฐอเมริกามาแช่แข็งอุณหภูมิ –15 องศาเซลเซียสไม่สามารถฆ่าเชื้อนี้ได้ เว้นแต่จะนำไปปรุงให้สุกที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 10 นาที ส่วนวัคซีนมีการนำมาใช้ป้องกันโรคเช่นกัน โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาฉีดให้เฉพาะกลุ่มเสี่ยง เช่น พรานป่า และคนเลี้ยงสัตว์จำนวนมากเท่านั้น สำหรับประเทศไทยไม่ได้นำเข้า เนื่องจากไม่ใช่โรคประจำถิ่น

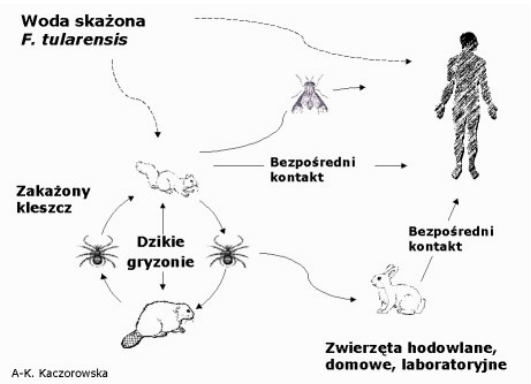

อาการ(ในคน)

ส่วนใหญ่มีอาการไข้เฉียบพลัน ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย ต่อมาจะแสดงอาการของโรคแตกต่างกันไปอย่างหนึ่งอย่างใดใน 6 รูปแบบ ได้แก่

1. แบบมีแผลและต่อมน้ำเหลืองโต พบประมาณร้อยละ 80 ของผู้ป่วย โดยเชื้อเข้า ทางบาดแผล แล้วเข้าสู่ต่อมน้ำเหลือง จะพบต่อมน้ำเหลืองใกล้บาดแผลโตและเจ็บ

2. แบบต่อมน้ำเหลืองโต พบได้บ่อย โดยจะมีต่อมน้ำเหลืองโตและเจ็บคล้ายแบบแรก แต่ไม่มีบาดแผลให้เห็นชัดเจน

3. แบบไข้ไทฟอยด์ พบร้อยละ 10–15 มีอาการ ไข้ หนาวสั่น ปวดศีรษะ โลหิตเป็นพิษ ท้องเสีย ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ ไอแห้งๆ และอ่อนเพลีย มีอัตราการเสียชีวิตสูงกว่าแบบอื่น 2–3 เท่า

4. แบบตาอักเสบและต่อมน้ำเหลืองโต พบร้อยละ 1–2 โดยเชื้อเข้าทางเยื่อบุตาทำให้ เกิดตาอักเสบ และมีต่อมน้ำเหลืองหน้าหูหรือที่คอโตข้างเดียวกันกับข้างที่มีตาอักเสบ

5. แบบคออักเสบ พบได้น้อยมาก เกิดจากการกินเนื้อสัตว์เป็นโรคที่ไม่สุก จะมีอาการเจ็บคอ ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว หรือมีแผลในลำไส้

6. แบบปอดอักเสบ ซึ่งพบได้น้อย เกิดจากการได้รับเชื้อทางการหายใจ หรือหลังจากมีแผลและต่อมน้ำเหลืองโตแล้วเชื้อเข้าสู่กระแสเลือด หรือหลังจากมีอาการแบบไข้ไทฟอยด์แล้วเชื้อเข้ากระแสเลือดไปสู่ปอด ทำให้มีอาการไข้ ไอ หอบ เจ็บหน้าอก อาจถึงเสียชีวิตได้

โรคนี้สามารถรักษาให้หายได้ด้วยยาปฏิชีวนะสเตร็ปโตมายซิน และยาเจนต้ามายซิน แต่ที่เสียชีวิตส่วนใหญ่เพราะรักษาไม่ทัน ดังนั้น เมื่อมีอาการไข้แล้วกินยาลดไข้ 1 ครั้งไม่ดีขึ้น ให้ไปพบแพทย์ อย่านิ่งนอนใจ อย่ากลัวเสียเวลา หากได้รับการรักษาแต่เนิ่นๆ โอกาสที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนจนเสียชีวิตจะน้อย

ข้อแนะนำสำหรับผู้ที่เลี้ยงกระต่ายหรือสัตว์ที่เป็นฟันแทะ เช่น กระรอก หนู ควรปฏิบัติดังนี้

1. การตัดสินใจในการที่จะเลี้ยงสัตว์ฟันแทะ จำพวกกระต่าย หรือหนู ควรเลือกซื้อจากแหล่งที่ไม่มีสัตว์ป่วย เช่น มีอาการเซื่องซึมไม่ปราดเปรียวอยู่ในกรงหรือในฝูงที่จำหน่าย

2. การเลี้ยงสัตว์เหล่านี้จะต้องรักษาความสะอาดทั้งตัวสัตว์ และอาหารสัตว์ที่นำมาเลี้ยง ควรกำจัดเห็บ หมัด ในสัตว์เลี้ยงให้หมด

3. ควรรักษาความสะอาดบริเวณบ้านเรือนและบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งอาศัยและลดจำนวนของสัตว์พาหะ

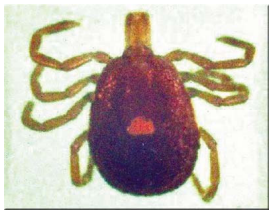

4. ระมัดระวังและป้องกันตัวไม่ให้โดนเห็บ หมัด หรือแมลงดูดเลือดต่างๆ กัด

5. หลังจากสัมผัสกับสัตว์ ควรล้างมือทำความสะอาดทุกครั้ง โดยเฉพาะมือที่มีบาดแผล

6. ไม่ควรคลุกคลี หรือกอดหอมสัตว์เหล่านี้โดยตรง

7. ผู้ที่เลี้ยงในเชิงอุตสาหกรรมควรใส่รองเท้าบู๊ต เสื้อกาวน์ ถุงมือ และหน้ากากในการป้องกัน

ท้ายนี้ผู้อ่านไม่ควรตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุ เพราะกระต่ายและสัตว์ฟันแทะไม่มีเชื้อโรคนี้ทุกตัว สามารถเลี้ยงดูเล่นได้ แต่ควรเลือกซื้อจากแหล่งที่เชื่อถือได้และควรดูแลเอาใจใส่สัตว์เลี้ยงอย่างอย่างสม่ำเสมอ

ที่มา

- สำนักระบาดวิทยา และสำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา
- มติชน 18 มี.ค.51
- ไทยโพสต์ 18 มี.ค.51